

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

11 päivänä huhtikuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 2003/88/EY – Työajan järjestäminen –
Työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelu – Viikoittainen enimmäistyöaika – Vertailujakso –
Liukuva tai kiinteä vertailujakso – Poikkeus – Poliisivirkamiehet

Asiassa C-254/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Conseil d'État (ylin hallintotuomioistuin, Ranska) on esittänyt 4.4.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 12.4.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Syndicat des cadres de la sécurité intérieure

vastaan

Premier ministre,

Ministre de l'Intérieur ja

Ministre de l'Action et des Comptes publics,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev sekä tuomarit T. von Danwitz, E. Levits, C. Vajda (esittelevä tuomari) ja P. G. Xuereb,

julkisasiamies: G. Pitruzzella,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Giacobbo-Peyronnel,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 29.11.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Syndicat des cadres de la sécurité intérieure, edustajanaan P. Gernez, avocat,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään R. Coesme, A.-L. Desjonquères ja E. de Moustier,
- Euroopan komissio, asiamiehinään C. Valero ja M. van Beek,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.2.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY (EUVL 2003, L 299, s. 9) 6 artiklan b alakohdan, 16 artiklan b alakohdan, 17 artiklan 3 kohdan ja 19 artiklan ensimmäisen kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat yhtäältä Syndicat des cadres de la sécurité intérieure (sisäisen turvallisuuden alalla työskentelevien toimihenkilöiden ammattiyhdistys, jäljempänä SCSI) ja toisaalta Premier ministre (pääministeri, Ranska), ministre de l'Intérieur (sisäministeri, Ranska) ja ministre de l'Action et des Comptes publics (julkishallinnon ja julkisen talouden ministeri, Ranska) ja jossa on kyse vertailujaksosta, jota käytetään keskimääräisen viikoittaisen työajan laskemiseksi kansallisen poliisin palveluksessa työskenteleville virkamiehille.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 89/391/ETY

- 3 Toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä 12.6.1989 annetun neuvoston direktiivin 89/391/ETY (EYVL 1989, L 183, s. 1) 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin sekä julkisiin että yksityisiin toiminnan aloihin (kuten teollisuuteen, maatalouteen, kauppaan, hallintoon, palveluihin, koulutukseen, kulttuuriin, vapaa-ajan toimintaan).

2. Tätä direktiiviä ei sovelleta sellaisiin erityisiin julkisiin tehtäviin kuten asevoimiin tai poliisivoimiin tai tiettyihin väestönsuojelun erityistoimiin, joiden ominaispiirteet ovat väistämättä ristiriidassa tämän direktiivin kanssa.

Näissä tapauksissa työntekijöiden turvallisuus ja terveys on varmistettava mahdollisimman hyvin tämän direktiivin tarkoituksen mukaisesti."

Direktiivi 2003/88

- 4 Direktiivin 2003/88 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"Siltä varalta, että työaikajärjestelyt herättävät kysymyksiä yrityksessä, on suotavaa sallia tietty joustavuus tämän direktiivin eräiden säännösten soveltamisessa varmistaen kuitenkin, että noudatetaan työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemista koskevia periaatteita."
- 5 Direktiivin 2003/88 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"– –"

2. Tämä direktiivi koskee:

- a) vuorokautisia ja viikoittaisia vähimmäislepoaikoja ja vuosilomaa sekä taukoja ja viikoittaista enimmäistyöaikaa; ja
- b) tiettyjä yötyötä, vuorotyötä ja työaikajärjestelyjä koskevia seikkoja.

3. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkeen direktiivin 89/391/ETY 2 artiklassa tarkoitettuun yksityiseen ja julkiseen toimintaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän direktiivin 14, 17, 18 ja 19 artiklan soveltamista.

--

4. Direktiivin 89/391/ETY säännöksiä sovelletaan täysimääräisesti 2 kohdassa tarkoitettuihin asioihin, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän direktiivin tiukempien ja/tai yksityiskohtaisempien säännösten soveltamista.”

- 6 Direktiivin 2003/88 3 artikla koskee päivittäistä lepoaikaa, ja siinä säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen työntekijä saa vähintään 11 tunnin yhtäjaksoisen lepoajan jokaista 24 tunnin jaksoa kohden.”

- 7 Kyseisen direktiivin 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Viikoittainen lepoaika”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen työntekijä saa jokaista seitsemän päivän jaksoa kohden vähintään kahdenkymmenen neljän tunnin keskeytymättömän lepoajan, johon lisätään 3 artiklassa tarkoitettu yhdentoista tunnin päivittäinen lepoaika.

--”

- 8 Saman direktiivin 6 artiklassa, jonka otsikkona on ”Viikoittainen enimmäistyöaika”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi:

--

- b) keskimääräinen työaika jokaisena seitsemän päivän jaksona, ylityö mukaan lukien, on enintään neljäkymmentäkahdeksan tuntia.”

- 9 Kyseisen direktiivin 16 artiklassa, jonka otsikko on ”Vertailujaksot”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat määrätä:

--

- b) edellä 6 artiklan (viikoittainen enimmäistyöaika) soveltamiseksi vertailujakson, joka on enintään neljä kuukautta.

Edellä olevan 7 artiklan mukaisesti myönnettyt palkallisen vuosiloman jaksot ja sairauslomajaksot eivät sisälly tähän tai ne eivät saa vaikuttaa keskiarvoa laskettaessa;

– –”

- 10 Direktiivin 2003/88 17 artiklassa säädetään muun muassa seuraavista poikkeuksista:

” – –

2. Jäljempänä 3, 4 ja 5 kohdassa säädetty poikkeukset voidaan määritellä laeilla, asetuksilla tai hallinnollisilla määräyksillä tai työehtosopimuksilla taikka työmarkkinaosapuolten välisillä sopimuksilla edellyttäen, että kyseisille työntekijöille annetaan vastaavanlaiset korvaavat lepoajat tai että poikkeustapauksissa, joissa ei objektiivisista syistä ole mahdollista myöntää tällaisia vastaavanlaisia korvaavia lepoaikoja, kyseiset työntekijät saavat asianmukaisen suojelun.

3. Tämän artiklan 2 kohdan mukaisesti 3, 4, 5, 8 ja 16 artiklasta voidaan poiketa

– –

b) kun on kyse turvallisuus- ja valvontatoiminnasta, joka edellyttää jatkuvaa läsnäoloa omaisuuden tai henkilöiden suojelemiseksi, erityisesti kun on kyse vartijoiden ja talonmiesten tai vartiointiliikkeiden työstä;

c) kun on kyse toiminnasta, jossa tarvitaan jatkuvaa palvelua tai tuotantoa – –

– –”

- 11 Kyseisen direktiivin 19 artiklan, jonka otsikkona on ”Vertailujaksoista poikkeamisen rajoitukset”, ensimmäisessä ja toisessa kohdassa säädetään seuraavaa:

”Edellä 17 artiklan 3 kohdassa ja 18 artiklassa säädetty mahdollisuus poiketa 16 artiklan b alakohdasta ei saa johtaa yli kuuden kuukauden vertailujakson syntymiseen.

Työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelua koskevia yleisiä periaatteita noudattaen jäsenvaltioilla on kuitenkin mahdollisuus sallia objektiivisista tai teknisistä syistä tai työn järjestämistä koskevista syistä työehtosopimukset taikka työmarkkinaosapuolten välillä tehdyt sopimukset, joissa asetetaan pidempiä vertailujaksoja, jotka eivät kuitenkaan missään tapauksessa saa olla yli 12 kuukautta.”

Ranskan oikeus

- 12 Valtionhallinnon sekä tuomarien ja syyttäjien työaikojen järjestämisestä ja lyhentämisestä 25.8.2000 annetun asetuksen nro 2000-815 (décret n° 2000-815, du 25 août 2000, relatif à l’aménagement et à la réduction du temps de travail dans la fonction publique de l’État et dans la magistrature; JORF 29.8.2000, s. 13301), sellaisena kuin se on muutettuna 15.2.2011 annetulla asetuksella nro 2011-184 (décret n° 2011-184, du 15 février 2011; JORF 17.2.2011, s. 2963), 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”I.– Työn järjestelemissä on noudatettava seuraavia vähimmäistakeita.

Viikoittainen tosiasiallinen työaika, ylityö mukaan lukien, ei saa ylittää 48:aa tuntia saman viikon aikana eikä keskimäärin 44:ää tuntia minkään 12 peräkkäisen viikon jakson aikana, ja viikoittainen lepoaika, johon lähtökohtaisesti on kuuluttava sunnuntai, ei saa olla 35:tä tuntia lyhyempi.

– –

II.– Edellä I momentissa olevista säännöistä voidaan poiketa vain seuraavissa tapauksissa jäljempänä esitetyin edellytyksin:

- a) kun kyseisen julkisen palvelun nimenomainen tavoite edellyttää sitä jatkuvasti erityisesti henkilöiden ja omaisuuden suojelemiseksi, asiasta on säädettävä Conseil d'État'n kuulemisen jälkeen annettavalla asetuksella, josta työterveys- ja -turvallisuukskomitea tarvittaessa sekä ministeriön virkamiesten edustuksellinen komitea ja julkishallinnon ylin neuvoa antava neuvosto ovat antaneet lausuntonsa ja jossa määritetään asianomaisille henkilöstöryhmille myönnettävät korvaukset

– –”

- 13 Kansallisen poliisin työntekijöihin sovellettavista poikkeuksista työ- ja lepoaikoja koskeviin vähimmäistakeisiin 23.10.2002 annetun asetuksen nro 2002-1279 (décret n° 2002-1279, du 23 octobre 2002, portant dérogations aux garanties minimales de durée du travail et de repos applicables aux personnels de la police nationale; JORF 25.10.2002, s. 17681), sellaisena kuin se on muutettuna 30.1.2017 annetulla asetuksella nro 2017-109 (décret n° 2017-109, du 30 janvier 2017; JORF 31.1.2017), 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kansallisen poliisin yksiköiden palveluksessa olevien virkamiesten työn järjestämiseksi poiketaan edellä mainitun 25.8.2000 annetun asetuksen 3 §:n I momentissa mainituista vähimmäistakeista, kun yleiseen turvallisuuteen ja järjestykseen, rikospoliisiin sekä tiedonhankintaan ja tiedottamiseen liittyvät heille annetut tehtävät edellyttävät sitä.

Poikkeuksen on kuitenkin oltava seuraavien edellytysten mukainen:

- 1° Viikoittainen mitattu työaika jokaisen seitsemän päivän jakson aikana, ylityö mukaan lukien, on keskimäärin enintään 48 tuntia puolen kalenterivuoden jakson aikana

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 14 Ennakkoratkaisupäätöksestä ilmenee, että asetuksessa nro 2002-1279, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella nro 2017-109, säädetään työ- ja lepoaikaa koskevista erityissäännöistä, joita sovelletaan Ranskan kansallisen poliisin henkilöstöön. Mainitun asetuksen 1 §:ssä säädetään erityisesti, että viikoittainen mitattu työaika jokaisen seitsemän päivän jakson aikana, ylityö mukaan lukien, on keskimäärin enintään 48 tuntia puolen kalenterivuoden jakson aikana.
- 15 SCSi nosti 28.3.2017 Conseil d'État'ssa (ylin hallintotuomioistuin, Ranska) kanteen, jolla vaadittiin edellä mainitun säännöksen kumoamista. SCSi väittää muun muassa, että edellä mainitulla säännöksellä rikotaan direktiivin 2003/88 sääntöjä, koska siinä käytetään keskimääräisen viikoittaisen työajan laskemiseksi vertailujaksoa, joka ilmaistaan kalenterivuoden puolikkaina, eikä kuuden kuukauden vertailujaksoa, jonka alku ja loppu muuttuvat jatkuvasti ajan kuluessa.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko direktiivin 2003/88 6 ja 16 artiklan säännöksiä yhdessä luettuina tulkittava siten, että niissä edellytetään liukuvasti määriteltyä vertailujaksoa, vai siten, että niissä jätetään jäsenvaltioille vapaus valita joko liukuva tai kiinteä vertailujakso.
- 17 Se pohtii myös, että jos vain liukuva vertailujakso on mahdollinen, voiko jakso edelleenkin olla liukuva, jos se on direktiivin 2003/88 17 artiklan 3 kohdan b alakohdassa säädetyn poikkeuksen nojalla pidennetty kuudeksi kuukaudeksi.

18 Conseil d'État on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat kysymykset:

- ”1) Onko [direktiivin 2003/88] 6 ja 16 artiklan säännöksiä tulkittava siten, että niissä edellytetään vertailujaksoa, joka määritellään liukuvasti, vai siten, että niissä jätetään jäsenvaltioille vapaus valita joko liukuva tai kiinteä vertailujakso?
- 2) Mikäli näitä säännöksiä tulkitaan siten, että niissä edellytetään liukuvaa vertailujaksoa, voiko 17 artiklassa myönnetty mahdollisuus poiketa 16 artiklan b alakohdasta koskea paitsi vertailujakson kestoa, myös sen liukuvuutta?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 19 Näillä kahdella kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko direktiivin 2003/88 6 artiklan b alakohdassa, 16 artiklan b alakohdassa ja 19 artiklan ensimmäistä kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa viikoittaisen keskimääräisen työajan laskemiseksi säädetään vertailujaksoista, jotka alkavat ja päättyvät määrättyinä kalenteripäivinä, eikä liukuvasti määritellyistä vertailujaksoista.
- 20 Mainitun direktiivin 6 artiklan b alakohdan mukaan ”keskimääräinen työaika jokaisena seitsemän päivän jaksona, ylityö mukaan lukien, saa olla enintään 48 tuntia”.
- 21 Saman direktiivin 16 artiklan b alakohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat määrätä viikoittaisen enimmäistyöajan laskemiseksi vertailujakson, joka on enintään neljä kuukautta.
- 22 Direktiivin 2003/88 16 artiklan b alakohdassa tarkoitettua vertailujaksoa voidaan saman direktiivin 19 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla poikkeuksellisesti pidentää enintään kuuteen kuukauteen tietyissä tapauksissa tai tiettyjä erityisesti kyseisen direktiivin 17 artiklan 3 kohdassa säädettyjä toimintoja varten, joissa on kyse esimerkiksi ”turvallisuus- ja valvontatoiminnasta, joka edellyttää jatkuvaa läsnäoloa omaisuuden tai henkilöiden suojelemiseksi”, tai ”toiminnasta, jossa tarvitaan jatkuvaa palvelua tai tuotantoa”. Pääasiassa Ranskan tasavalta on soveltanut tätä poikkeusjärjestelmää kansallisen poliisin yksiköiden palveluksessa oleviin virkamiehiin.
- 23 Tämän tuomion 21 ja 22 kohdassa mainituista säännöksistä ilmenee, että keskimääräinen viikoittainen työaika voidaan laskea seitsemän päivän jakson sijasta käyttäen perusteena niin sanottuja vertailujaksoja, joiden pituus voi olla jopa neljä kuukautta normaalijärjestelmässä ja jopa kuusi kuukautta poikkeusjärjestelmässä. Keskimääräisen viikoittaisen työajan laskemisella tällaisten vertailujaksojen perusteella pyritään direktiivin 2003/88 15 perustelukappaleen mukaan myöntämään tiettyä joustavuutta kyseisen direktiivin 6 artiklan b alakohdan soveltamiseen siten, että viikoittaisen enimmäistyöajan ylittyminen vertailujakson jollakin hetkellä voidaan hyvittää vastaavalla vähennyksellä jakson muilla hetkillä. Näin ollen työtuntien määrän ei ole jakauduttava tasaisesti koko vertailujakson ajalle (tuomio 9.11.2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, 43 kohta).
- 24 Tämän tuomion 21 ja 22 kohdassa mainituista säännöksistä ilmenee myös, että vertailujakson käsite on yhtäältä sen luonteinen käsite, että sillä on sama merkitys normaalijärjestelmässä ja poikkeusjärjestelmässä, ja toisaalta käsite, jossa ei ole mitään viittausta jäsenvaltioiden kansallisiin oikeuksiin ja joka on täten ymmärrettävä unionin oikeuden itsenäisesti käsitteeksi, jota on tulkittava yhtenäisesti viimeksi mainitun alueella riippumatta jäsenvaltioissa käytetyistä luokittelusta, siten, että otetaan huomioon kyseisten säännösten sanamuoto ja asiayhteys sekä sillä lainsäädännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännökset ovat (ks. analogisesti tuomio 9.11.2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 25 Näin ollen on selvittettävä, voidaanko – kun asiaa arvioidaan direktiivin 2003/88 16 ja 19 artiklan sanamuodon ja asiayhteyden ja mainitulla direktiivillä tavoiteltujen päämäärien valossa – vertailujaksot määrittää jaksoiksi, jotka alkavat ja päättyvät määrättyinä kalenteripäivinä, eli kiinteiksi vertailujaksoiksi, vai jaksoiksi, joiden alku ja loppu liukuvat jatkuvasti ajan kuluessa, eli liukuviksi vertailujaksoiksi.
- 26 Ensimmäiseksi on todettava, kuten julkisasiamies huomauttaa ratkaisuehdotuksensa 46 kohdassa, että direktiivin 2003/88 16 ja 19 artiklassa ei mainita mitään siitä seikasta, onko vertailujaksot määritettävä kiinteinä vai liukuvina, ja että täten näiden artiklojen sanamuoto ei ole esteenä näistä menetelmistä kummankaan käytölle.
- 27 Toiseksi on todettava, että direktiivin 2003/88 16 ja 19 artiklan asiayhteyden perusteella ei myöskään voida – kuten julkisasiamies mainitsee ratkaisuehdotuksensa 58 kohdassa – vastata tähän kysymykseen.
- 28 Kuten Ranskan hallitus ja Euroopan komissio ovat korostaneet kirjallisissa huomautuksissaan, pitää paikkansa, että unionin tuomioistuin on todennut viikoittaista lepoaikaa koskevasta direktiivin 2003/88 5 artiklassa tarkoitettua ”seitsemän päivän jaksosta”, jonka unionin tuomioistuin on määritellyt kyseisessä direktiivissä tarkoitetuksi vertailujaksoksi, että vertailujakso voidaan määritellä tässä asiayhteydessä kiinteäksi ajanjaksoksi, jonka aikana on annettava tietty määrä peräkkäisiä lepotunteja, riippumatta siitä ajankohdasta, jona nämä lepotunnit annetaan (tuomio 9.11.2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, 43 kohta). Ranskan hallitus päättelee sanan ”kiinteä” käytöstä mainitun tuomion 43 kohdassa, että käsitteellä ”vertailujakso” on paremminkin ymmärrettävä tarkoitettavan kiinteästi määritettyä ajanjaksoa.
- 29 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 55 kohdassa, 9.11.2017 annetun tuomion Maio Marques da Rosa (C-306/16, EU:C:2017:844) 43 kohdan tällaista tulkintaa ei kuitenkaan voida hyväksyä. Mainitussa tuomiossa käytettyä sanaa ”kiinteä” ei ole ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan jaksoa, joka ehdottomasti vastaa kalenterijaksoa, vaan ajan mittaamiseksi käytettävää yksikköä, eli mainitussa tuomiossa seitsemän päivän kestoista ajanjaksoa.
- 30 Asiassa, jonka päätteeksi annettiin 9.11.2017 tuomio Maio Marques da Rosa (C-306/16, EU:C:2017:844), unionin tuomioistuimen arvioitavana ollut kysymys ei nimittäin koskenut sitä, oliko vertailujakso kiinteä vai liukuva, vaan ainoastaan sitä, oliko direktiivin 2003/88 5 artiklassa tarkoitettu pakollinen viikoittainen lepopäivä myönnettävä viimeistään kuutta perättäistä työpäivää seuraavana päivänä vai oliko sen ajallisesti sisällyttävä kuhunkin seitsemän päivän jaksoon. Valitessaan viimeksi mainitun ratkaisun unionin tuomioistuin ymmärsi ”kiinteän ajanjakson” siten, että sillä tarkoitetaan kestoltaan määritettyä ajanjaksoa, ratkaisematta kuitenkaan sitä, oliko kyseisen ajanjakson alun ja lopun vastattava kalenteria, tai yleisemmin ilmaistuna, vastattava kiinteästi määritettyjä päiviä, kuten kalenteriviikon päiviä.
- 31 Edellä esitetystä seuraa, että koska direktiivin 2003/88 16 ja 19 artiklan sanamuodosta ja asiayhteydestä ei saada viitteitä asiaan, jäsenvaltiot ovat lähtökohtaisesti vapaita määrittämään viitejaksot valitsemansa menetelmän mukaisesti, kuhan mainitulla direktiivillä tavoiteltuja päämääriä noudatetaan.
- 32 Direktiivillä 2003/88 tavoitelluista päämääristä on kolmanneksi muistutettava, että vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että mainitulla direktiivillä pyritään takaamaan työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parempi suojelu säätämällä esimerkiksi sen 6 artiklan b alakohdassa työviikon keskimääräiselle kestolle yläraja. Tämä yläraja on erityisen tärkeä unionin sosiaali oikeuden sääntö, jota on sovellettava jokaiseen työntekijään vähimmäisvaatimuksena, joka on tarpeen hänen turvallisuutensa ja terveytensä suojelun varmistamiseksi (tuomio 14.10.2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, 32 ja 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 10.9.2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, 23 ja 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 33 On lisäksi tärkeää, että direktiivillä 2003/88 työntekijöille myönnettyjen oikeuksien tehokas vaikutus taataan täysimääräisesti, mikä merkitsee väistämättä jäsenvaltioille velvoitetta taata kyseisellä direktiivillä säädettyjen kaikkien vähimmäisvaatimusten noudattaminen ja estää erityisesti kaikki mainitun direktiivin 6 artiklan b alakohdassa määritetyn keskimääräisen viikoittaisen enimmäistyöajan ylittymiset. Tämä tulkinta on nimittäin ainoa, joka vastaa kyseisen direktiivin päämäärää, joka on työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden tehokkaan suojelun takaaminen antamalla heille tosiasiallinen oikeus työaikaan, joka ei keskimääräisesti ylitä viikoittaista 48 tunnin enimmäismäärää vertailujakson koko keston aikana (ks. vastaavasti tuomio 7.9.2006, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, C-484/04, EU:C:2006:526, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 14.10.2010, Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 34 Unionin tuomioistuim on katsonut tästä, että tämä tavoite merkitsee sitä, että kullakin työntekijällä on oltava oikeus asianmukaisiin lepoaikoihin, joiden on paitsi oltava todellisia niin, että kyseiset henkilöt voivat palautua työn aiheuttamasta rasituksesta, myös toimittava ennaltaehkäisevästi pienentäen mahdollisimman paljon työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden heikkenemisen riskiä, jota työskentelyjaksojen kasautuminen ilman tarvittavaa lepoa saattaa merkitä (ks. vastaavasti tuomio 7.9.2006, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, C-484/04, EU:C:2006:526, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 35 On myös korostettava, että – kuten direktiivin 2003/88 15 perustelukappaleesta ilmenee – joustavuudella, jota mainitun direktiivin 16 ja 19 artiklassa myönnetään erityisesti saman direktiivin 6 artiklan b alakohdan soveltamisen suhteen, ei voida loukata työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelua koskevia periaatteita.
- 36 Oikeuskäytännöstä ilmenee lisäksi, että direktiivin 2003/88 17 artiklassa säädettyjä poikkeuksia on tulkittava siten, että niiden soveltamisala ulottuu ainoastaan siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä kyseisillä poikkeuksilla suojattavien intressien turvaamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 26.7.2017, Hälvä ym., C-175/16, EU:C:2017:617, 31 kohta ja tuomio 21.2.2018, Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82, 38 kohta).
- 37 Näiden toteamusten vaossa on ratkaistava, vastaavatko sekä kiinteät vertailujaksot että liukuvat vertailujaksot direktiivin 2003/88 päämäärää, joka on työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden tehokkaan suojelun takaaminen.
- 38 Tästä on todettava, että sekä kiinteät että liukuvat vertailujaksot ovat itsessään direktiivin 2003/88 edellä mainitun päämäärän mukaisia siltä osin kuin niiden avulla voidaan varmistua, että työntekijä ei työskentele keskimäärin yli 48:aa tuntia viikossa kyseisen ajanjakson kokonaiskeston aikana ja että hänen terveyteensä ja turvallisuuteensa liittyviä ehdottomia vaatimuksia noudatetaan. Tämän suhteen merkitystä ei ole sillä, onko vertailujakson alku ja loppu määritetty kiinteiden kalenteripäivämäärien mukaan vai ajan kulumisen perusteella.
- 39 Vaikutus, joka kiinteillä vertailujaksoilla on työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen, riippuu kuitenkin kokonaisuudesta, jonka muodostavat merkitykselliset olosuhteet, kuten työn luonne ja työskentelyolosuhteet sekä erityisesti viikoittainen enimmäistyöaika ja vertailujakson kesto, jotka kyseinen jäsenvaltio on valinnut. Kuten menettelyn kaikki osapuolet ovat katsoneet, toisin kuin liukuvilla vertailujaksoilla, kiinteillä vertailujaksoilla voidaan luoda tilanteita, joissa tavoite työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelusta voi jäädä saavuttamatta.
- 40 Tästä on todettava, että kiinteä vertailujakso voi johtaa siihen, että työnantaja ketjuttaa työntekijälle kahden perättäisen kiinteän vertailujakson kuluessa intensiivisen työnteon ja velvoittaa hänet – vaikkakin noudattaen täysin direktiivin 2003/88 3 ja 5 artiklassa tarkoitettuja lepojaksia – ylittämään keskimääräisesti viikoittaisen enimmäistyöajan ajanjaksolla, joka ajoittuisi osittain kummallekin näistä kiinteistä vertailujaksoista ja vastaisi tämän vuoksi samankestoista liukuvaa vertailujaksoa. Tällainen

tilanne ei ole mahdollinen, jos vertailujakso on määritetty liukuvasti, koska – jo niiden luonteen johdosta – liukuvien vertailujaksojen vaikutuksesta keskimääräinen viikoittainen työaika lasketaan jatkuvasti uudestaan.

- 41 Näin ollen on niin, että vaikka kiinteät ja liukuvat vertailujaksot ovat sinällään itsessään arvioituina työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelua koskevan päämäärän mukaisia, kahden perättäisen kiinteän vertailujakson yhdistelmästä voi – kyseisen jäsenvaltion valitseman viikoittaisen enimmäistyöajan ja vertailujakson keston mukaan – aiheutua tilanteita, joissa mainittu päämäärä voi vaarantua, vaikka direktiivin 2003/88 3 ja 5 artiklassa tarkoitettuja lepojaksoja noudatettaisiin.
- 42 Käsiteltävässä asiassa Ranskan tasavalta on sekä käyttänyt kaiken harkintavallan, jota sille myönnetään direktiivissä 2003/88 viikoittaisen enimmäistyöajan suhteen määrittämällä sen 48 tuntiin, että tämän lisäksi myös soveltanut mainitun direktiivin 17 artiklan 3 kohdassa, luettuna yhdessä sen 19 artiklan ensimmäisen kohdan kanssa, säädettyä poikkeusta pidentääkseen kuuteen kuukauteen vertailujakson, jota käytetään keskimääräisen viikoittaisen enimmäistyöajan laskemiseen. Näissä olosuhteissa kiinteiden vertailujaksojen soveltamisella ei voida taata sitä, että 48 tunnin keskimääräistä viikoittaista enimmäistyöaikaa noudatetaan kaikilla sellaisilla kuuden kuukauden ajanjaksoilla, jotka ajoittuvat kahdelle perättäiselle kiinteälle vertailujaksolle.
- 43 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 32 ja 33 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, on katsottava, että direktiivin 2003/88 päämäärän toteutuminen vaarantuisi, jos kiinteiden vertailujaksojen käyttöön ei liittyisi järjestelmää, jolla voidaan varmistaa se, että 48 tunnin keskimääräistä viikoittaista enimmäistyöaikaa noudatetaan kaikilla sellaisilla kuuden kuukauden ajanjaksoilla, jotka ajoittuvat kahdelle perättäiselle kiinteälle vertailujaksolle.
- 44 On myös muistutettava, että direktiivin 2003/88 19 artiklan toisen kohdan mukaan on niin, että jos jäsenvaltio haluaa pidentää vertailujakson yli kuuden kuukauden kestoiseksi, tähän tarvitaan työehtosopimus tai työmarkkinaosapuolten välillä tehty sopimus. Mikäli kyseisen direktiivin 19 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettu vertailujakso on määritetty kiinteästi, tämä voi johtaa siihen, että työntekijä joutuu työskentelemään sellaisen kuuden kuukauden jakson aikana, joka ajoittuu kahdelle perättäiselle kiinteälle vertailujaksolle, keskimäärin yli 48 tuntia viikossa ilman, että tästä on tehty työehtosopimus tai työmarkkinaosapuolten välillä tehty sopimus. Näin ollen tällainen kahdelle vertailujaksolle ajoittuva ajanjakso voi johtaa tilanteisiin, jotka olisivat tosiasiallisesti mahdollisia ainoastaan kyseisen direktiivin 19 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun vertailujakson puitteissa. Tällaisella seurauksella tehtäisiin tyhjäksi mainituissa säännöksessä säädetty poikkeus.
- 45 Näin ollen kansallisen tuomioistuimen on varmistettava, säädetäänkö kyseessä olevassa kansallisessa säännöstössä mekanismeista, joiden avulla voidaan tämän tuomion 43 kohdassa esitetyn mukaisesti varmistaa, että 48 tunnin keskimääräistä viikoittaista enimmäistyöaikaa noudatetaan kaikilla sellaisilla kuuden kuukauden ajanjaksoilla, jotka ajoittuvat kahdelle perättäiselle kiinteälle vertailujaksolle.
- 46 On myös muistutettava, että menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat yksityisten oikeudet, eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia luonteeltaan jäsenvaltion sisäisiä oikeussuojakeinoja (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (tuomio 24.10.2018, XC ym., C-234/17, EU:C:2018:853, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 47 Erityisesti tehokkuusperiaatteen osalta kansallisen tuomioistuimen on tutkittava niiden oikeusturvakeinojen tehokkuus, joita kansallisessa oikeudessa myönnetään asianomaisille työntekijöille, jotta he voivat saada lopetetuksi viipymättä – tarvittaessa nopeutetuissa menettelyissä tai väliaikaista oikeussuojaa koskevissa menettelyissä – sellaiset menettelytavat, jotka eivät vastaa direktiivin 2003/88 6 artiklan b alakohdan vaatimuksia, sellaisina kuin niiden on ilmentävä kansallisella oikeudella asianmukaisesti toteutetusta täytäntöönpanosta.

- 48 Kaiken edellä esitetyn perusteella esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että direktiivin 2003/88 6 artiklan b alakohtaa, 16 artiklan b alakohtaa ja 19 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa viikoittaisen keskimääräisen työajan laskemiseksi säädetään vertailujaksoista, jotka alkavat ja päättyvät määrättyinä kalenteripäivinä, kunhan tässä säännöstössä on mekanismeja, joiden avulla voidaan varmistaa, että 48 tunnin keskimääräistä viikoittaista enimmäistyöaikaa noudatetaan kaikilla sellaisilla kuuden kuukauden ajanjaksoilla, jotka ajoittuvat kahdelle perättäiselle kiinteälle vertailujaksolle.

Oikeudenkäyntikulut

- 49 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY 6 artiklan b alakohtaa, 16 artiklan b alakohtaa ja 19 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa viikoittaisen keskimääräisen työajan laskemiseksi säädetään vertailujaksoista, jotka alkavat ja päättyvät määrättyinä kalenteripäivinä, kunhan tässä säännöstössä on mekanismeja, joiden avulla voidaan varmistaa, että 48 tunnin keskimääräistä viikoittaista enimmäistyöaikaa noudatetaan kaikilla sellaisilla kuuden kuukauden ajanjaksoilla, jotka ajoittuvat kahdelle perättäiselle kiinteälle vertailujaksolle.

Allekirjoitukset